

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.7.11>

УДК 323:316.4.063.3(477)

П. В. Опанащук,

к. і. н., доцент, доцент кафедри права та публічного управління,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7164-4143>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНА КОМУНІКАТИВНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

P. Opanashchuk,

PhD in Historical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Law and Public Administration,

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr

TRANSFORMATION OF THE INFORMATION SPACE OF UKRAINE AND STATE COMMUNICATION POLICY IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

У статті розглянуто процес формування інформаційного простору України в контексті європейської інтеграції та сучасних викликів, зокрема повномасштабної війни, розв'язаної російською федерацією проти України. Автор акцентує увагу на стратегічному значенні інтеграції в європейський інформаційний простір як засобу забезпечення інформаційної безпеки,

культурного збагачення, зміцнення національної ідентичності та гуманітарної єдності українського суспільства. Проаналізовано роль державної інформаційної політики, комунікаційної взаємодії органів влади з громадськістю, інституцій ЄС, громадянського суспільства, а також недержавних медіа у формуванні збалансованого й стійкого інформаційно-гуманітарного простору. Особливу увагу приділено трансформації медіапростору в умовах цифровізації та розвитку інноваційних комунікаційних технологій. Акцентовується увага на важливості узгодження інформаційної та гуманітарної політики з євроінтеграційними цілями, а також на потребі підвищення рівня медіаграмотності, прозорості державних комунікацій та суспільного діалогу. У роботі обґрунтовано, що ефективне управління інформаційним простором є критично важливим чинником національної безпеки, демократичного розвитку й консолідації українського суспільства на шляху до Європейського Союзу.

The article examines the process of formation of Ukraine's information space in the context of European integration and current challenges, in particular the full-scale war waged by the Russian Federation against Ukraine. The author emphasizes the strategic importance of integration into the European information space as a means of ensuring information security, cultural enrichment, strengthening national identity and humanitarian unity of Ukrainian society. The article highlights the legal framework of domestic policy in the field of media, freedom of information, digitalization and protection of the national information and cultural space. The author emphasizes the influence of foreign (primarily Russian) cultural products on the identity of Ukrainian society, as well as the problems that impede the formation of a holistic humanitarian environment. The role of state information policy, communication interaction between the authorities and the public, EU institutions, civil society, and non-state media in the formation of a balanced and sustainable information and humanitarian space is analyzed. Particular attention is paid to the transformation of the media space in the context of digitalization and the development of innovative communication technologies. The main directions of implementation of communication strategies of European integration are outlined,

in particular through the creation of specialized online platforms (European Integration Portal, Pulse of the Agreement system, etc.). The need for transformation of approaches to public administration is substantiated in the humanitarian sphere, taking into account the challenges of the digital age and the impact of the latest information and communication technologies. Attention is focused on the importance of coordinating information and humanitarian policy with European integration goals, as well as the need to increase the level of media literacy, transparency of public communications and public dialogue. The paper proves that effective management of the information space is a critical factor of national security, democratic development and consolidation of Ukrainian society on the way to the European Union. A conclusion about the key role of the media and communication is made and play a key role in shaping the unity of society, strengthening its values and ensuring effective interaction between the government and civil society in the context of European integration.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційна політика, гуманітарна політика, комунікативна політика, євроінтеграція.

Keywords: information space, information policy, humanitarian policy, communication policy, European integration.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Україна давно обрала шлях євроінтеграції, який полягає не лише в економічній співпраці та вдосконаленні правових норм, а й у входженні в інформаційний простір ЄС з метою інформаційного обміну, забезпечення інформаційної безпеки та взаємокультурного збагачення, популяризації української культури та національних цінностей. Особливо важливо співпрацювати та інтегрувати інформаційні простори України та ЄС зараз, у час повномасштабної війни, яку розпочала російська федерація.

Слід зазначити, що інформаційний простір як сукупність інформаційних процесів у суспільстві визначає політичний, економічний, соціальний,

безпековий і культурний потенціал суспільства. Це робить його потужним державоукріплюючим і державотворчим важелем національної безпеки кожної держави. Саме тому інформаційний простір України слід розглядати не лише з погляду на нього як на частину європейського та світового інформаційного простору, але й з точки зору його впливу на формування консолідованої української спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика трансформації інформаційного простору України та формування державної комунікативної політики в умовах європейської інтеграції активно розробляється в сучасній науковій літературі. Її вивчення охоплює декілька взаємопов'язаних напрямів: розвиток інформаційного суспільства, впровадження політики європейської інтеграції, особливості державної інформаційної та комунікаційної політики, вплив глобалізаційних процесів на національний медіапростір, безпекові виклики та інформаційна стійкість держави. Зокрема, питання виникнення та еволюції категорій «інформаційний простір», «медіа-простір» у науковій думці, основні напрями державної інформаційної політики дослідили в своїх публікаціях А.Геворкян, А.Козьмініх, В.Конах [5], В.Негодченко [7] та інші вчені. Впливу зазначених процесів на формування національної свідомості в контексті реалізації гуманітарної політики присвятили свої праці Т.Ковальова, В.Карлова [4], С.Москаленко [6], Т.Паламарчук, О.Литвинчук, Ю.Таран [16], а також інші дослідники. Однак слід зауважити, що питання узгодження державної комунікативної політики з принципами демократичного врядування в умовах європейської інтеграції, а також формування єдиного інформаційно-комунікаційного середовища в умовах сучасних викликів та загроз все ще потребують осмислення й подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є комплексне дослідження процесів трансформації інформаційного простору України в сучасних умовах та виявлення особливостей формування й реалізації державної комунікативної політики як ключового інструменту забезпечення

гуманітарної єдності, інформаційної безпеки та ефективної взаємодії держави з суспільством в контексті євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», серед основних засад внутрішньої політики у гуманітарній сфері виділяються такі, як «забезпечення свободи медіа та безперешкодного доступу до публічної інформації, створення умов для розвитку інформаційних технологій та інформаційного суспільства, широкої інтеграції і доступу громадян до світового інформаційного простору; створення суспільного мовлення та надання державної підтримки національному інформаційному продукту, здійснення заходів щодо захисту національного інформаційного простору» [9]. Поява самого поняття «інформаційний простір» пов'язана з підвищенням потреби суспільства в безперервній інформації, адже інформація в сучасному світі є атрибутом, від якого багато в чому залежить ефективність життя сучасного суспільства.

Універсальність інформаційного простору полягає в тому, що він є сферою діяльності органів державної влади та управління (структур, які вступають в активну комунікацію з населенням – служб і відомств зі зв'язків з громадськістю), державних і недержавних медіа, а також недержавних громадсько-політичних об'єднань, інформаційно-комунікаційна діяльність яких відповідає офіційно задекларованим інтересам медіа, професійних груп чи окремих осіб. Це породжує унікальні можливості впливу в будь-якій сфері, включно з політичною, як на суспільні групи, так і на окремих людей.

Слід зазначити, що на відміну від медіапростору, інформаційний простір відображає всі різноманітні події, що відбуваються в соціальному житті. Інформаційний простір завжди багатофункціональний, потоки інформації, що циркулюють у ньому, як правило, характеризуються хаотичністю, а повідомлення – неоднозначністю [16].

Інформаційний простір можна розглядати як комплекс безперервних процесів, пов'язаних із розповсюдженням повідомлень та обміном різними

даними. А це, своєю чергою, суттєво впливає на формування інформаційно-культурного простору, в основі якого лежить сукупність сфер суспільно-культурної діяльності та засобів забезпечення культурно-мистецьких і мовних потреб громадян України, що включає сфери мистецької, культурно-просвітницької, культурно-дозвілєвої діяльності (професійної та аматорської), ефірний простір електронних ЗМІ, національний ринок видавничої продукції, ринки інших культурно-мистецьких товарів та послуг, українські ресурси Інтернету, а також суміжні сфери освітньої та наукової діяльності [8].

Ще нещодавно особливістю національного інформаційно-культурного простору була широка представленість на ньому іноземного культурно-мистецького продукту й порівняно низький відсоток культурної продукції національного виробника. Це суттєво заважало формуванню цілісного гуманітарного простору, зокрема мовно-культурної його складової, а отже – й досягненню єдності українського суспільства [4, с. 44].

Значна присутність упродовж тривалого часу у вітчизняному інформаційному просторі іноземного (у першу чергу, російського) культурного продукту сприяла налагодженню потужного каналу впливу на свідомість українського суспільства, через який транслиювалися чужі (досить часто – антиукраїнські, антидержавні) цінності, ідеали й традиції, покликані сформувати ідентичність, асоційовану з т. зв. «російським світом». В Україні на державному рівні десятиліттями не вдавалося виробити дієві механізми захисту від іноземних впливів власного інформаційно-культурного простору. Результатом такої практики стало поступове скорочення українського мовного простору, деформація свідомості громадян України, прищеплення чужих стереотипів та навіювання почуття меншовартості [4, с. 44]. Існуючі спроби виписати концепції інформаційного простору лише частково вирішували проблему, оскільки в сучасних умовах простір формується вже не лише державою, а ринком і новими комерційними структурами.

З точки зору державних інтересів побудову інформаційно-культурного простору слід розглядати як основу культурного розвитку, що вимагає реалізації цілеспрямованої інформаційної політики, що відповідає базовим державним стратегіям. У цьому контексті важливо розділити державну та недержавну інформаційну політику. Державна інформаційна політика – це сукупність напрямів та способів реалізації цілого комплексу взаємопов'язаних заходів правового та організаційного характеру, спрямованих на отримання, використання, поширення та зберігання інформації, у результаті чого відбувається процес впливу уповноважених на те суб'єктів (насамперед, відповідних органів державної влади) на об'єкт управління з метою досягнення необхідного результату [7, с. 78].

Окрім інформаційної політики, яка здійснюється органами державної влади й яка базується на використанні державних комунікаційних ресурсів, суб'єктами формування вітчизняного інформаційного простору виступають також органи місцевого самоврядування, інституції Європейського Союзу в Україні, науковці, дослідницькі та аналітичні центри, громадські об'єднання, ЗМІ, лідери думок тощо [12].

Недержавні суб'єкти комунікації можуть вступати в діалог з державою або протистояти їй, або ж повністю обслуговувати лише інтереси певних груп і фракцій, партій і навіть індивідів. Справжня гуманітаризація інформаційного простору можлива лише за умови синергії, чи хоча б узгодженості цих політик [16]. Прикладами такої продуктивної співпраці є проведення регулярних комунікативних заходів на зразок щорічних конференцій з презентації звіту про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, регулярні зустрічі органів державної влади з представниками громадянського суспільства України та громадських організацій країн-членів ЄС тощо [13].

В умовах сьогодення важливо формувати європоцентричний гуманітарний простір – орієнтація на європейські цінності може стати одним з елементів, який забезпечуватиме єдність гуманітарного простору України. Для цього важливо правильно організувати зв'язки з громадськістю,

розробляти й реалізовувати відповідні інформаційні кампанії як невід'ємну складову комунікації з суспільством.

С.Москаленко, здійснюючи аналіз розвитку вітчизняної соціально-гуманітарної сфери, виділяє низку проблем, які ускладнюють процес формування цілісного гуманітарного простору України. Серед них дослідниця виокремлює відсутність конструктивного діалогу між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, науковою спільнотою, недержавними організаціями, професійними та творчими спілками щодо подальшого соціогуманітарного розвитку суспільства, а також відсутність активного співробітництва з медіа [6, с. 7-8]. Ці проблеми потребують якнайшвидшого розв'язання, адже реалії інформаційного суспільства демонструють нову якість розвитку соціальної системи, важливою складовою якої є дедалі зростаюча роль медіа та комунікації. Вони включені в динаміку всіх процесів трансформації економіки, політики, соціального і культурного життя, проходять відповідні системні процеси соціальної еволюції.

У широкому розумінні комунікацію можна розглядати як обмін знаками, символами, котрі сприймаються лише в певному культурному контексті. Дослідники звертають увагу на те, що символічний світ є відображенням реальної дійсності. З іншого боку – завдяки діяльності людини символічний світ здатний впливати на світ реальний, помітно трансформуючи його. Таким чином, комунікативний процес, який використовує спільну систему символів, здатний згуртовувати суспільство, яке послуговується цими символами [1, с. 307-308].

Це дозволяє зробити висновок про те, що одним із важливих завдань державного управління в гуманітарній сфері є побудова комунікаційних систем, що забезпечують інформаційну взаємодію органів влади та суспільства. Це стосується всіх гілок влади, як загальнодержавного, так і регіонального й муніципального рівнів. Ефективність суспільно-політичної комунікації багато в чому визначає стабільність і розвиток різних сфер суспільного життя та ефективність гуманітарної політики загалом.

В Україні упродовж останніх років здійснювалася цілеспрямована роботи з розбудови розгалуженої структури каналів комунікації з суспільством. Щоправда, на загальнодержавному рівні все ще не вдалось виробити єдиного стандарту присутності інформації з європейської інтеграції в системі органів державної влади. Як правило, ця інформація є недостатньо структурованою, відсутні єдині критерії до якості подачі матеріалів. Досить часто вона орієнтована переважно на вузькоспеціалізовану аудиторію професіоналів й є недостатньо доступною й зрозумілою широкому колу громадськості [12].

Усвідомлення цих прогалин у комунікації й розуміння важливості інформаційно-комунікаційної роботи як механізму, який дозволяє згуртувати суспільство навколо ідеї підтримки євроінтеграційного курсу держави, стало стимулом до вжиття заходів з розробки відповідних комунікаційних стратегій. Так, було розроблено стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України спочатку на період 2018-2021 років [13], а згодом – на період до 2026 року [12].

Результатом реалізації Стратегії комунікації до 2021 року стало вжиття заходів зі створення урядової комунікаційної інфраструктури з питань європейської інтеграції. Важливою складовою даної інфраструктури стало відкриття у 2018 р. офіційного веб-сайту «Євроінтеграційний портал» [3], на якому розміщується інформація про євроінтеграційні заходи. Даний ресурс було розроблено коштом ЄС в межах Проекту ЄС Association4U («Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС») за підтримки Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції України та Офісу Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України.

«Євроінтеграційний портал» є постійно оновлюваною онлайн-платформою, яка надає доступ до актуальної інформації про динаміку європейської інтеграції України, зокрема про реформи, які здійснюються в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Функціонування даного веб-порталу стало важливою частиною урядової комунікації з питань європейської інтеграції України, а також ефективним робочим інструментом для фахівців у сфері євроінтеграції, адже на сайті розміщено всю нормативно-правову та законодавчу базу, яка стосується імплементації Угоди про асоціацію та євроінтеграційних процесів загалом [11].

Ще однією комунікаційною платформою стала урядова онлайн-система моніторингу реалізації операційного плану з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС «Пульс Угоди», доступ до якої відкрито через «Євроінтеграційний портал». Дана система дозволяє в режимі реального часу відслідковувати прогрес виконання Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також демонструє, від кого в конкретний момент залежить виконання кожного завдання. Такий підхід дозволяє забезпечити відкритість та прозорість стану виконання Угоди про асоціацію [10].

З метою інформування громадськості про поточні заходи, пов'язані з європейською інтеграцією України, було запроваджено спільний електронний інформаційний продукт Офісу Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України «Євроінтеграційний дайджест» – щотижневу добірку головних новин та аналітики з питань євроінтеграційної політики [2].

Поточна інформація про події та заходи, пов'язані з європейською інтеграцією України, розміщується також у відповідних розділах на Урядовому порталі, офіційних веб-сайтах центральних органів виконавчої влади, інших органів державної влади та на онлайн-ресурсах обласних держадміністрацій.

У Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року констатується збереження системних проблем діяльності органів державної влади у цій сфері. Зокрема, вказується на відсутність середньо- та довгострокового планування комунікаційних цілей і відповідних

заходів для їх досягнення; відсутність єдиного центру управління/координації всім циклом державних комунікацій у сфері європейської інтеграції; домінування орієнтованості державних органів на тактичне виконання заходів, а не на системну комунікацію досягнення результату; недостатній рівень обізнаності у сфері європейської інтеграції серед державних службовців, залучених до комунікації відповідної теми; недостатня кількість комунікаційних кампаній для громадян як на національному, так і на місцевому рівні; дезінформаційні кампанії спрямовані проти вступу України до Європейського Союзу та дискредитацію європейських цінностей; недостатній рівень медіаграмотності громадян, що дав би змогу правильно оцінювати дезінформацію про європейську інтеграцію тощо [12].

Розв'язання цих проблем потребує комплексного рішення, яке полягатиме в розробці заходів, спрямованих на підвищення рівня свідомої підтримки громадянами України реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі й розуміння ними основних етапів та значення євроінтеграційних процесів. Результативність цих заходів значною мірою залежить від налагодження ефективної комунікації з громадськістю з боку державних органів, установ та організацій.

Зважаючи на це, головною метою Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року визначено «утвердження в українському і європейському суспільстві свідомої підтримки набуття повноправного членства України в Європейському Союзі, інтеграції в європейський економічний, культурний і політичний простір та здійснення внутрішніх реформ і перетворень, спрямованих до вільного, справедливого, демократичного, успішного суспільства, що спирається на європейські цінності: гідність, рівність, права людини, верховенство права, свободу та демократію». Серед завдань, реалізація яких покликана досягнути даної мети, вказується необхідність синхронізації гуманітарної політики України з євроінтеграційними цілями держави, а також забезпечення ефективної комунікації юридичних осіб, що провадять діяльність у сферах освіти, науки,

культури та молодіжної політики щодо висвітлення теми європейської інтеграції [12].

Варто звернути увагу на те, що будь-яка комунікація здійснюється за допомогою певного посередника, у ролі якого може виступати мова, а також інструменти прийняття та розповсюдження повідомлень (радіо- чи телестанції, телеприймачі, комп'ютери тощо). Важливу роль у цьому контексті відіграють засоби масової інформації (медіа) як інституції, що створюють й доносять до споживача повідомлення (преса, радіо, телебачення), а також які можуть виступати каналом отримання зворотного зв'язку [1, с. 308].

В.Конах, вивчаючи механізми розвитку медіапростору, доходить висновку, що «важливим суб'єктом формування медіа-простору залишаються мас-медіа, які не лише ретранслюють інформацію та відображають реальність, а й конструюють віртуальний світ, який може значною мірою відрізнитися від справжнього» [5, с. 124]. Таким чином, саме медіапростір формує символічне середовище, життєво важливе для людей як соціальних істот, яке спрямовує дії соціальних акторів, допомагає їм співпрацювати один з одним, вказує, до яких цілей слід прагнути, які дії для досягнення цих цілей є прийнятними та які не є, і який результат докладених зусиль слід вважати успішним [16].

Завдяки тому, що медіапростір виконує інформаційну, комунікативну, організаційну, ідеологічну, розважальну, освітню, інтегруючу функції, він здатний суттєво впливати на конструювання інших видів просторів: соціального, культурного, освітнього, релігійного тощо [5, с. 124]. Для прикладу, німецькі філософи Т.Адорно й М.Хоркхаймер звертають увагу на те, що масове виробництво культурного продукту, що розповсюджується за допомогою медіа, може виступати ефективним інструментом підтримки певної суспільної ідеології. Зважаючи на це суб'єкти, які формують інформаційно-медійний простір, за певних обставин можуть використовувати його дисфункціональний потенціал, нав'язуючи індивіду певну стандартизовану поведінку як єдино можливу [15, с. 166-167].

Однак масове виробництво культурного продукту й популяризація його через медіа може відіграти й позитивну роль, консолідуючи суспільство, згуртовуючи його навколо певних спільних гуманітарних цінностей. Щоправда, упродовж тривалого часу в Україні цьому аспекту не приділялося достатньої уваги на державному рівні. Це зумовило відсутність чіткого законодавства щодо регулювання діяльності медіа з урахуванням їх важливої ролі для розвитку духовності та формування у суспільстві світоглядно-ціннісних орієнтацій [4, с. 44].

Станом на сьогодні в українському медіа-інформаційному просторі відбувається суттєва «зміна парадигми». Відповідно мають змінюватися й форми публічного діалогу, діалогу між владою та незалежною журналістикою як представником громадянського суспільства. Рушійною силою цієї раптової зміни стало військове вторгнення російської федерації, яке змінило багато звичних установок в українському суспільстві. Можна стверджувати, що класичний інформаційний простір, сформований за роки незалежності України, поступився місцем постнекласичному інформаційному простору. Відповідно, мають змінитися методи організації цього простору як елемента гуманітарної політики України.

Крім того, становлення «інформаційного суспільства» тісно пов'язане з впровадженням інноваційних технологій, які скоротили час доставки інформації до аудиторії, дозволивши бути в курсі всіх подій, що відбуваються в певний момент. Зокрема, надзвичайно інтенсивно розвиваються інтерактивні засоби комунікації, засновані на локальних та глобальних комп'ютерних мережах. Як наслідок – у сучасному суспільстві все більшої ролі починають набувати механізми комунікації, які, окрім охоплення значних мас населення, здатні миттєво поширювати інформацію й забезпечувати швидке отримання зворотної реакції від широкої аудиторії [1, с. 305].

Наведені вище чинники беруться до уваги при виробленні основних засад внутрішньої політики в гуманітарній сфері в Україні. Так, згідно з Законом України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» (2010)

однією з базових складових державної політики в даній галузі є забезпечення свободи медіа та безперешкодного доступу до публічної інформації, а також створення умов для розвитку інформаційних технологій та інформаційного суспільства, широкої інтеграції й доступу громадян до світового інформаційного простору [9].

Запровадження інноваційних технологій як комунікативного механізму призводить до створення нових інституцій та суспільних форм, які істотно доповнюють або й взагалі призводять до зміни традиційних форм комунікації. До того ж, сучасний рівень розвитку інформаційного простору здатний запропонувати оптимальну модель вирішення проблемних питань шляхом розробки відповідних програмних продуктів, що забезпечують «демократію участі». Таким чином, ідеї формування ефективного громадянського суспільства з розвитком електронних комунікацій набувають нового матеріально-технічного підґрунтя [16].

Ще одним наслідком розвитку інформаційних технологій є поява нових можливості для створення персональних і колективних віртуальних середовищ. Сучасні дослідження також демонструють, що цифровізація відкриває нові можливості для інтерактивного обміну культурними знаннями, що є важливим чинником для створення глобального гуманітарного простору. Зважаючи на це слід зазначити, що від того, наскільки Україна зуміє вписатися в сучасний комунікативний глобалізований світ, як використає комунікативні технології для розвитку управління, економіки, соціальної сфери й культури, значною мірою залежатиме не лише успіх євроінтеграційних процесів, але й подальша доля країни та нації в цілому. Значну роль у цьому контексті відіграватиме навіть не стільки ступінь розвитку комунікативних технологій, скільки те, як ці технології будуть використовуватись. Адже комунікаційні технології можуть бути використані як на користь національним інтересам, так і з протилежними цілями.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, формування національного інформаційного простору України є ключовим елементом

реалізації державної гуманітарної політики, а також необхідною умовою для консолідації суспільства в умовах сучасних викликів, які зумовлені процесами європейської інтеграції та глобальної інформаційної конкуренції загалом. Інформаційний простір набуває статусу стратегічного ресурсу, що не лише відображає соціальні процеси, а й активно їх формує.

Головними загрозами для розвитку українського інформаційно-культурного простору залишаються наслідки тривалої присутності іноземного інформаційного впливу, недостатня узгодженість комунікаційних стратегій, слабка міжсекторальна взаємодія між державою, громадянським суспільством і медіа, а також фрагментарність і нерівномірність доступу громадян до якісної інформації, зокрема щодо питань, пов'язаних з європейською інтеграцією України.

Разом із тим, позитивним є посилення уваги держави до питань стратегічної комунікації, зокрема в контексті європейської інтеграції, що проявляється у впровадженні урядових платформ та електронних інструментів взаємодії з громадськістю. Значення медіа як системоутворювального чинника інформаційного простору визнано ключовим, а медіа-комунікація – потужним механізмом впливу на ідентичність, національні цінності та культурну єдність.

Таким чином, основним завданням гуманітарної політики в сучасних умовах є забезпечення ефективної, узгодженої, прозорої інформаційної політики, орієнтованої на формування стійкого, демократичного і відкритого інформаційного середовища, що базується на європейських цінностях і відповідає національним інтересам України.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі пов'язані з потребою розробки моделей взаємодії державних і недержавних суб'єктів у формуванні цілісного інформаційно-культурного простору в Україні, зокрема у регіональному та локальному контексті. Актуальність зберігає також потреба аналізу ефективності державних комунікаційних стратегій у сфері європейської інтеграції, включно з вивченням рівня їх впливу на громадську думку, ціннісні орієнтації та соціальну згуртованість. При цьому важливо

дослідити вплив цифровізації та новітніх інформаційних технологій на гуманітарну політику держави, зокрема щодо трансформації традиційних комунікаційних каналів і ролі соціальних медіа.

Література

1. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період: Монографія / За ред. С. І. Здіорука. К.: НІСД, 2006. 403 с.
2. Євроінтеграційний дайджест. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/digest/>
3. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
4. Карлова В. Місце та роль гуманітарного простору держави у формуванні національної самосвідомості. *Вісник Національної академії державного управління*. 2013. № 11. С. 40-47.
5. Конах В. К. Виникнення та еволюція поняття “медіа-простір” в науковій думці. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2015. № 2. С. 112-129.
6. Москаленко С. Завдання держави щодо формування єдиного соціогуманітарного простору України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2013. Вип. 2. С. 3-15.
7. Негодченко В. Основні напрями державної інформаційної політики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №4. С. 77-81.
8. Проект Закону України «Про національний культурний продукт» від 01.04.2009 №4298. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/jf3be00a?an=3>
9. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 №2411-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
10. Пульс Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/>
11. Розпочав роботу Євроінтеграційний портал. URL: <https://oda.zht.gov.ua/news/rozpochav-robotu-yevrointegratsijnyj-p/>
12. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>
13. Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-%D1%80#n10>

14. Уряд відкрив «Пульс Угоди» – онлайн-систему моніторингу реалізації заходів виконання Угоди про асоціацію з ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-vidkriv-puls-ugodi-onlajn-sistemu-monitoringu-realizaciyi-zahodiv-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-z-yes>

15. Horkheimer M., Adorno T. Dialectic of Enlightenment (Cultural Memory in the Present). Stanford, 2002. 284 p. URL: https://monoskop.org/images/2/27/Horkheimer_Max_Adorno_Theodor_W_Dialectic_of_Enlightenment_Philosophical_Fragments.pdf

16. Palamarchuk T., Opanashchuk P., Lytvynchuk O., Taran Y., Kudlach V., Andreev V. (2024) Formation of the informational space as an element of Ukraine's humanitarian policy in the context of European integration. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, (14(01)). p. 172-178.

References

1. Zdioruk, S. I. (2006), Humanitarna polityka Ukrainskoi Derzhavy v novitnii period [Humanitarian Policy of the Ukrainian State in the Modern Period], NISD, Kyiv, Ukraine.

2. European Integration Portal (2025), “European Integration Digest”, available at: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/digest/> (Accessed 10 July 2025).

3. European Integration Portal (2025), available at: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/> (Accessed 10 July 2025).

4. Karlova, V. (2013), “The place and role of the state's humanitarian space in the formation of national identity”, *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia*, vol. 11, pp. 40-47.

5. Konakh, V.K. (2015), “The emergence and evolution of the concept of “media space” in scientific thought”, *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu*, vol. 2, pp. 112-129.

6. Moskalenko, S. (2013), “The state's task of forming a unified socio-humanitarian space of Ukraine in modern conditions”, *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy*, vol. 2, pp. 3-15.

7. Nehodchenko, V. (2016), “Main directions of state information policy in Ukraine”, *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol. 4, pp. 77-81.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), Draft Law “On National Cultural Product”, available at: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4298&skl=7 (Accessed 10 July 2025).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine “On the Principles of Domestic and Foreign Policy”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (Accessed 10 July 2025).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2025), “Pulse of the Deal”, available at: <https://pulse.kmu.gov.ua/> (Accessed 10 July 2025).

11. Zhytomyr Regional State Administration (2018), “The European Integration Portal has started operating”, available at: <https://oda.zht.gov.ua/news/rozpochav-robotu-yevrointegratsijnyj-p/> (Accessed 10 July 2025).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), “Communication Strategy on European Integration of Ukraine for the Period Until 2026”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text_ (Accessed 10 July 2025).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), “Communication Strategy in the Field of European Integration for 2018-2021”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-%D1%80#n10> (Accessed 10 July 2025).

14. Horkheimer, M. and Adorno T. (2002). *Dialectic of Enlightenment (Cultural Memory in the Present)*, Stanford University Press, Stanford, USA, available at: https://monoskop.org/images/2/27/Horkheimer_Max_Adorno_Theodor_W_Dialectic_of_Enlightenment_Philosophical_Fragments.pdf (Accessed 10 July 2025).

15. Palamarchuk, T. Opanashchuk, P. Lytvynchuk, O. Taran, Y. Kudlach, V. and Andreev, V. (2024), “Formation of the informational space as an element of Ukraine’s humanitarian policy in the context of European integration”, *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, vol. 14(01), pp. 172-178.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2025 р.